

כמים חיים

בנשיאותו של הרב חיים אידלס שליט"א

בהוצאת ע"ר "איש צדיק היה" 580546158

גליון מספר 393

י"ב תמוז
תשפ"ו

פרשת בלק

דרך חיים

י"ז בתמוז הוא יום שבו רות הותרה ונכנסה לקהל. בו ביום היא נישאה לבועז, בו ביום היא התעברה, ללדת את עובד שממנו שורש ישי. לפי זה, שבעה עשר בתמוז הינו יום של ניצוץ קדוש. מה שאירע עם רות מהווה סימן למהותו של יום י"ז בתמוז.

רות הייתה נשמה גבוהה, בה היה גנוז אורו של משיח. אותה נשמה הייתה בשביה אצל קליפת מואב, כמו שאנו מוצאים אצל אשת יפה תואר. כל זאת עד שהיא פגעה בנעמי, רות דבקה בה ויצאה מתוך ההפיכה להיות משוש דור ודור. כך גם יום י"ז בתמוז נתון עכשיו בשביה, להיות ראשית ימי המצרים. בו מתחיל לשלוט קטב מרירי. אבל בשורשו הוא יום גבוה מאוד. על היום הזה התנבא אהרון ואמר "חג לה' מחר". סופו להתהפך להיות תחילה של זמן דיצה ורינה, הצום הרביעי יהיה לששון ולשמחה. כמו שפסח הוא ראש לכל המועדות, כך עתיד להיות י"ז בתמוז ראש לכל תקופות השמחה עד צום החמישי תשעה באב, יום לידת משיח בן דוד, שיתהפך לנו במהרה לששון ולשמחה.

בלק מלך מואב היה קליפה גדולה, וכל יניקתו הייתה מאותו ניצוץ קדוש שטמון בקרבן, שלמה זרעו עד עולם. כפי שמלמדים אותנו חז"ל שבזכות מ"ב קורבנות זכה ויצאה ממנו רות (סנהדרין קה:). בלק הרגיש זאת, ולא רצה שהניצוץ הקדוש הזה יצא מהשביה, כל חפצו היה לעכב את ניצוץ נשמתה של רות אצל מואב, כך שלא תצא לעולם, לא היא ולא היום שלה - י"ז בתמוז. הוא חשש שהנפש של רות תיכלל בבועז ותיהפך כולה לטהורה. על זה אומר הכתוב "ויגר מואב מפני העם מאד כי רב הוא" (במדבר כב ג), אומר המגלה עמוקות שמילת 'רב' הינה ראשי תיבות רות בועז. פחדו היה מחיבור רות ובוועז יחד, שבחיבור זה יעקר מואב משום שלא יישאר לו שריד בקדושה. בנבואת בלעם "וירד מיעקב והאביד שריד מעיר" (שם כד יט), 'ירד' בגימטריא 'רב הוא', הפחד מ'רב הוא' הוא הפחד ממי ש'ירד' ויתגלה ביעקב ויאבד את הרשעה, 'שריד מעיר'.

זו כוונת דברי רש"י על הפסוק "את שבעת המזבחת ערכתי" (במדבר כג ד) - "שבעה מזבחות ערכתי אין כתיב כאן, אלא את שבעת המזבחות, אמר לפניו אבותיהם של אלו בנו לפניך שבעה מזבחות, ואני ערכתי כנגד כולן". בלעם התפאר לפני הקב"ה שבשליחותו של בלק בנה שבעה מזבחות כנגד מה שבנו האבות הקדושים והקריב יותר מהם, "ואעל פר ואיל במזבח", לעומת ישראל שבי"ז בתמוז בטל קורבן התמיד. בזה בא לחזק את טענתו, למה לקחת את נשמת רות ויומה המיוחד ממני, הלא טוב לה להיות אצלי בקרבת אלקים לי טוב מלהיפרד ממני ולהגיע לביטול הקורבנות. עניין זה רמוז בראשי התיבות 'שבעת' - שבעה עשר תמוז.

על כן הפרשה מדגישה לנו "ובלק בן צפור מלך למואב בעת ההיא". מדוע דווקא בעת ההיא? אלא שהעת היא הייתה הסיבה לגדולתו. שכן 'בעת' זה ראשי תיבות 'בטל עולת תמיד', שכל יסוד ביטול עולת התמיד הוא מה ש"ז בתמוז נמצא תחת הממלכה שלו. מהו הדבר אשר יבטל את המלכות על י"ז בתמוז "עתה ילחכו הקהל", על ידי היתר י"ז בתמוז לרות לבוא בקהל ילכחו ישראל את כל סביבותינו.

אומר הקומארנר בספר 'היכל הברכה' על הפסוק "והוא יושב ממולו" שהוא בחינת הסנדק היושב על הכסא ורוצה להכרית את הערלה והקליפה. עניין הרמוז במה שכל הפסוקים של מגילת רות מתחילים באות ו' מלבד ח' פסוקים הרומזים לכך שרות קיבלה עליה מצות מילה שנתניה לח' ימים. וזהו מה שיש במגילת רות פ"ה פסוקים - כמספר 'מילה' בגימטריא. שהביאה של רות לכלל ישראל היא בבחינת מילת הערלה והסרת הקליפה הטמאה ממנה. על ידי זה נגלית העטרה - כתר מלכות של דוד זרעו. לכן שולח בלק מלאכים "אל בלעם בן בעור פתורה". באמצע מילת 'פתורה' מוזכר שמה של רות, שעטופה משני צידיה בפ' וה', שכאמור הוא בגימטריא מילה. מה שמסתיר את הפנימיות של נשמת רות היא הערלה שצריכה להיות מוסרת על ידי המילה.

הלכה ומנהג

צום י"ז בתמוז יחול ביום חמישי הקרוב. צום זה נתקן מדברי הנביאים על הכניסה לתוככי ירושלים. יש לזכור כי מטרת הצומות לעורר את הלבבות על שאירע לנו, ולעוררנו לתשובה, משום שכל דור שלא נבנה בית המקדש בימיו כאילו נחרב בימיו. על כן ראוי לנצל את כל עתותיו של יום צום זה להתבונן בדברים, לייחל לגאולה שלמה ובניין בית המקדש, לעבוד על מידותינו ולשוב בתשובה שלמה.

ידועים דברי הגמרא כי "אגרא דתעניתא צדקתא" (ברכות ו:), ועל כן מן הראוי להקפיד לתת צדקה במהלך ימי הצומות. כתב מרן המ"ב (תקסו ס"ק יב) כי ראוי לתת צדקה בסכום השווה לסעודות אותן איננו אוכלים ביום התענית. מעוברות ומניקות רבות שואלות כיצד עליהן לנהוג בצום זה. כתב מרן השו"ע (או"ח תקנד ה) כי הן פטורות מלהתענות, ורק תימנענה מלהתענג באכילה ושתייה, אלא יאכלו מאכלים מזינים וישתו שתיה מרווה. אמנם מרן הרמ"א (תקנ א) סייג כי כל זה הוא כאשר "מצטערות הרבה אין להתענות". וכתב מרן המ"ב (סק"ה) כי אם הן חלושות אל להן להחמיר על עצמן, כי בזה מקילות הן בפיקוח נפש. ובספר בשמים ראש (סי' צא) כתב שכל הנשים חלושות ואין להחמיר.

הגדרת האשה כמעוברת הוא מעת שניכר עוברת, אך המ"ב (סק"ג) הקל כבר לאחר ארבעים יום, ובמרגישה שלא בטוב היקל גם קודם לכן (וכ"פ השבט הלוי ח"ז סי' פ). לכן הלכה למעשה מעוברת תאכל ותשתה כבר מן הבוקר כדרכה. באם יודעת היא כי יכולה לצום בקלות ומרגישה היא בטוב – נתיר לה לצום עד חצות היום בלבד. לעניין מניקה, אין הכוונה שמניקה בפועל, אלא גם אשה שראויה להניק בכלל דין זה. לכן אשה שחלילה הפילה אחרי מ' יום של עיבור או אשה שילדה ונותנת לבנה תחליף חלב-אם נחשבת היא בגדר מניקה. משך זמן הגדרתה כמניקה הוא – שנתיים, עשרים וארבעה חודשים מן הלידה או ההפלה, שבמשך זמן זה "איבירה מתפרקין ואין נפשה חוזרת עליה" (דע"ת תקנ א). אשה שממשיכה להניק, אפילו הנקה חלקית לאחר שנתיים, וכתוצאה מן הצום עלול להתמעט חלבה – אין לה להתענות.

מגילת רות מתחילה בפורענות, מיתת מחלון וכליון, לכאורה דבר מקולקל. ממש כשם שי"ז בתמוז הוא תחילת הפורענות. ובכל זאת על שורש י"ז בתמוז, שבירת הלוחות, אנו יודעים כי אמר לו הקב"ה למשה 'ישר כחך ששברת'. הטעם הוא משום שסופו מגלה על ראשיתו, שאף שלמראה עיני בשר נראית הפורענות, אך כשיבוא הזמן במהרה נבין את כל התמונה כולה, ושכל ההסתרה הייתה כדי לגלות את עומק נשמת דוד המלך על ידי חיבורה של רות לקהל ישראל. על כך אומר בלעם "תמת נפשי מות ישרים ותהי אחריתי כמהו" (במדבר כג י), שאף שבתחילה מתגלה פורענות התגלות האחרית של נשמת משיח על ידי רות הוא התכלית המקווה והמצופה, אף שההתחלה נראית פורענות ומיתה.

שבוע קודם י"ז בתמוז אנו קוראים בפרשת בלק. ההבנה כי בתוך בלק שהיה רשע ארוך טמון אותו ניצוץ קדוש של ישועת כלל ישראל והקמת מלכות ישראל במקומה. י"ז בתמוז אמנם מלוּבש בפורענות, אבל אנו יודעים שהבחינה של היום הזה בשבי לעת עתה, עד שנזכה בעזרת ה' שיהפך ליום שמחה. הקב"ה יקרא לשבויים דרור ולאסורים פקח כח, ובאו ציון ברינה.

שבת שלום!

בזרנו של ר' אריה

נהוג היה ר' אריה לבקר בכל ערב שבת את החולים המאושפזים בבתי-החולים שבמרכז העיר, ללחוץ את ידם, לאחל להם ברכת "החלמה מהירה" ולעודדם. פעם סר לבית-החולים 'ביקור חולים' כדי לבקר חולה מסוים, שאושפז באחת המחלקות. הוא שוטט בפרוזדורים הארוכים כדי למצוא את חדרו של אותו חולה. פועל ניקיון עטור זקן, שהיה לבוש חלוק לבן ובידו מטאטא, הבחין בר' אריה שהוא נבוך ואינו מוצא דרכו ניגש אליו ושאלו אם יכול הוא לסייע בידו. התבונן בו ר' אריה ואמר לו: "תודה על הנכונות, אולם תחילה יורשה לי לשאול: עם מי יש לי הכבוד לדבר?". שנים אחר כך אמר אותו פועל ניקיון לר' רפאל לוין, בנו של ר' אריה: "זה למעלה משלושים שנה שאנכי עובד בבית-החולים, ומעולם, פשוט מעולם, לא חלק לי אדם כבוד בשיחתו עמי, כפי שנהג אביך זכרונו לברכה...".

שו"ת עם הרב חיים איזלס

שאלה: האם אדם שפטור מהתענית מסיבות רפואיות צריך לומר "עננו"?

תשובה: לדעת הספרדים אינו צריך לומר "עננו" (ילקו"י בשם זרע אמת ח"ג סי' סב). אמנם בדעת האשכזים בזה ישנה מחלוקת גדולה. הכרעת מרן השבה"ל (ח"ה סי' ס) ביישוב הסתירה בדברי הביה"ל (סימנים תקסה ותקסח) היא שאדם שלא צם מסיבה רפואית לא יאמר "עננו", אך אדם שאכל כי נאנס או שכח יכול לאמרו. לכן למעשה גם לאשכנזים אדם שפטור מחמת חולי לא אומר "עננו".

נעיר שלטובת אמירת "עננו" בציבור צריך שיהיו במניין ששה מתענים לפחות.

שאלה: אני עתיד להתחתן בט"ז בתמוז והחתונה תימשך לתוך י"ז בתמוז, האם עליי לצום למחרת? **תשובה:** הכרעת הפוסקים היא שיש לך לצום במקרה שכזה, כפי שפסק מרן המ"ב (סי' תקנ סקי"ב) בעקבות דברי הריטב"א, וכפסיקת המהרי"ל דיסקין (קו"א סי' עד). אולם יש לדעת שבמקרים מסוימים מקילים בצום עד חצות בעקבות דברי הגר"א (סוס"י תרפ"ו) שמיקל בזה.

אמנם לו היה זה צום נדחה הדין היה אחר, ונחלק לדין שבעת ימי החופה וליום החופה עצמו; אם הצום הנדחה יחול בתוך שבעת ימי המשתה, לדעת האבנ"ז (או"ח סי' תכז) החתן והכלה צמים עד חצות, ממתינים עד זמן מנחה גדולה ומתפללים מנחה עם אמירת 'עננו', ולאחר מכן הולכים לאכול ולשמוח. וכך פוסקים להלכה המ"ב (שעה"צ סי' תקנט בשם תשובות בית יהודא) ובעל היבי"א (ח"א סי' לד). אולם לדעת מרן השבה"ל (ח"ו סי' ע), כדעת המג"א בשם הרדב"ז והביה"ל (סי' תקמט), יש לצום כרגיל עם כל הציבור, על אף שהוא צום נדחה. למעשה אנו מורים שאם החתן מרגיש חזק ושביכולתו לצום - עליו לצום כרגיל. אבל אם הוא חש חלוש וזה יפגע בשמחתו מקילים לו עד חצות. אמנם לכלה בודאי אנו מקילים בצום נדחה שלא לצום כלל. אולם בצום נדחה שחל ביום חופתו אין החתן והכל צריכים לצום כלל.

אך כל זה כאמור בצום נדחה בלבד, בעוד שבשנה זו שהצום חל במועדו חייבים החתן והקלה לצום.

שאלה: האם מותר להסתפר בצומות הקלים?

תשובה: ברוח חיים מרבי חיים פלאג'י (סי' תקסו) מחמיר בזה, ומביא ראייה לאיסור. אבל למעשה פוסקים בזה להיתר, לכן אפשר להסתפר גם בערב הצום וגם ביום הצום עצמו, כפי שכתב הטו"א (ר"ה יח). שאין אזכור בפוסקים לאיסור זאת. אך בעל נפש יחמיר שלא להסתפר בי"ז בתמוז, כמו שכתב מרן המ"ב (סי' תקנ) שמחמירים בי"ז בתמוז כמו בתשעה באב.

